

MODERNIZING ANTIDISCRIMINATION LAW IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Abdulakhadkhon Gulomov

Student of the Faculty of Law of NamSU

abdulahadgulomov5050@icloud.com

Namangan, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: AI law, antidiscrimination doctrine, disparate impact, Black Box problem, output-based regulation, algorithmic auditing, Ricci v. DeStefano, SFFA, proxy discrimination, human-in-the-loop.

Received: 08.08.26

Accepted: 09.08.26

Published: 10.08.26

Abstract: This article analyzes modern regulatory methods aimed at mitigating bias and discrimination within artificial intelligence (AI) systems. The study demonstrates how traditional antidiscrimination frameworks (such as the EPC and Title VII) begin to fray when confronted with the "Black Box Problem" and the fragmented liability chains inherent in the AI era. By examining a typology of four primary AI regulatory approaches-prohibition, process, input-based, and output-based regulations-the author evaluates the viability of output-oriented regimes under the U.S. Supreme Court's landmark decisions in Ricci v. DeStefano and SFFA. Ultimately, the paper advocates for a revision of human decisionmaking standards and the codification of algorithmic accountability to secure equal protection and the "right to a human decision" in a digital society.

SUN'IY INTELLEKT ASRIDA KAMSITILISHGA QARSHI HUQUQNI QAYTA MODERNIZATSIYALASH

Abdulaxadxon Gulomov

Namangan davlat universiteti

Yuridik fakulteti talabasi

abdulahadgulomov5050@icloud.com

Namangan, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit soʻzlar: Sunʼiy intellekt huquqi, kamsitishga qarshi doktrina, bilvosita kamsitish (disparate impact), Qora quti muammosi, chiqish natijalarini tartibga solish, algoritmik audit, Ricci v. DeStefano, SFFA, proksi kamsitish, inson ishtiroki nazorati.

Annotatsiya: Ushbu maqolada sunʼiy intellekt (SI) tizimlarida yuzaga keladigan tarafkashlik va kamsitishlarni bartaraf etishga qaratilgan zamonaviy huquqiy tartibga solish usullari tahlil qilinadi. Tadqiqot doirasida anʼanaviy kamsitishga qarshi huquq tizimlarining (EPC va Title VII) SI davridagi "Qora quti" (Black Box) muammosi hamda tarqoq masʼuliyat zanjiri oldida zaiflashib borayotgani koʻrsatib berilgan. Muallif SIni tartibga solishning toʻrtta asosiy metodologiyasini (taqiqlash, jarayonni, kirish maʼlumotlarini va chiqish natijalarini tartibga solish) oʻrgangan holda, chiqish natijalariga asoslangan (output-based) modelning afzalliklari va uning AQSh Oliy sudining Ricci hamda SFFA kabi fundamental qarorlari kontekstidagi konstitutsiyaviy hayotiyiligini baholaydi. Pirovardida, texnologik kamsitishlarni jilovlash va "inson tomonidan qaror qabul qilinishiga boʻlgan huquq"ni taʼminlash uchun adolat standartlarini qayta koʻrib chiqish zaruriyati asoslangan.

МОДЕРНИЗАЦИЯ АНТИДИСКРИМИНАЦИОННОГО ПРАВА В ЭПОХУ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА

Абдулахадхон Гуломов

Студентка юридического факультета НамГУ

abdulahadgulomov5050@icloud.com

Наманган, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова:	Право интеллекта,	Аннотация:
искусственного интеллекта, антидискриминационная доктрина, косвенная дискриминация (disparate impact), проблема черного ящика, регулирование выходных результатов, алгоритмический аудит, Риччи против ДеСтефано, SFFA, прокси-дискриминация, контроль с участием человека.	анализируются современные правовые методы регулирования, направленные на устранение предвзятости и дискриминации в системах искусственного интеллекта (ИИ). В рамках исследования демонстрируется, как традиционные доктрины по борьбе с дискриминацией (такие как EPC и Раздел VII) теряют свою эффективность перед лицом «проблемы черного ящика» (Black Box) и децентрализованных цепочек ответственности в эпоху ИИ. Автор исследует типологию четырех основных методов регулирования ИИ (запрет, регулирование процессов, входных данных	В данной статье

и выходных результатов), оценивая конституционную жизнеспособность моделей, ориентированных на результат (output-based), в контексте прецедентных решений Верховного суда США по делам Ricci и SFFA. В заключение обосновывается необходимость пересмотра стандартов справедливости для обеспечения правовой защиты и «права на человеческое решение» в цифровом пространстве.

Kirish. Zamonaviy dunyoda sun'iy intellekt (SI) tizimlarida yuzaga keladigan tarafkashlik va kamsitishlarni bartaraf etishga qaratilgan huquqiy tartibga solish usullarini tahlil qilish muhimdir. Xususan, an'anaviy kamsitishga qarshi huquq tizimlarining (EPC va Title VII) SI davridagi "Qora quti" (Black Box) muammosi hamda tarqoq mas'uliyat zanjiri oldida zaiflashib borayotgani ko'rinadi.

Adabiyotlar sharxi. SI qonunchiligini tartibga solishga bo'lgan turlicha yondashuvlar texnologiya va huquq sohasidagi uzoq yillik bahslarni aks ettiradi. 1990-yillarning o'rtalarida sudya Isterbruk shunday fikrni ilgari surgan edi: jamiyat bir paytlar yangi texnologiya bo'lgan otni tartibga solish uchun yangi huquqiy intizom yaratishga muhtoj bo'lmaganidek, "kiberfazoni" boshqarish uchun ham yangi huquqiy paradigmani o'ylab topishga hojat yo'q. Ushbu mantiqqa ko'ra, agar SI bugungi kunimizning "oti" bo'lsa, u yangi huquqiy paradigmaga loyiq bo'lmashligi mumkin. Biroq, shu bilan birga, amaldagi kamsitishga qarshi huquq normalari SIga nisbatan tatbiq etilganda yuzaga keladigan bo'shliqlar (uzilishlar) yanada teranroq narsani aks ettirishi mumkin. Sudya Isterbrukning "ot huquqi" konsepsiyasiga o'sha davrda raddiya bergan professor Lourens Lessig shuni ta'kidlaganki, kod (dasturiy ta'minot) kiberfazoda qonunning qo'llanilishini o'zgartirganligi sababli, "kiberfazo huquqi" haqida tanqidiy fikr yuritish bizga "real makon huquqi haqida umumiy biror narsani" o'rgatishi mumkin. Lessig konsepsiyasida, SI orqali yuzaga keladigan kamsitishning yangi shaklini tartibga solishga bo'lgan urinishlarimiz, bizga "haqiqiy kamsitishga qarshi huquq" haqida, ya'ni insonlar tomonidan qabul qilinadigan qarorlardagi o'sha eski zarar shakllarini qanday tartibga solishimiz kerakligi xususida nimadir o'rgatishi mumkin.

Muhokama va natijalar. Ikkinchi kamsitishga qarshi rejim - bu "irq, tana rangi, dini, jinsi yoki milliy kelib chiqishi" asosida mehnat munosabatlarida kamsitishni taqiqlovchi federal qonunchilik tizimidir. Bu faqat mehnat munosabatlari bilan cheklangan bo'lsa-da, boshqa huquqiy rejimlar uy-joy, kredit va federal moliyalashtirish sohalarida ham shunga o'xshash kamsitishga qarshi himoyani ta'minlaydi. EPCdan (Teng himoya qilish bandidan) farqli o'laroq, faqat qasddan

qilingan kamsitishlar bilan cheklanib qolmaydi: aksincha, u isbotlash majburiyatini agʻdarish (siljitish) tizimini yaratadi, unga koʻra xodimlar himoyalangan tabaqalarga (guruhlarga) nisbatan bilvosita kamsituvchi oqibatlariga (disparate impacts) olib keladigan amaliyotlarga qarshi sudda daʼvo qoʻzgʻatishlari mumkin. Masalan, agar xodim biron-bir amaliyot ayollarga qaraganda erkaklarning nomutanosib ravishda koʻproq ishga qabul qilinishiga olib kelayotganini *prima facie* (dastlabki dalillar asosida yetarli darajada) koʻrsatib bera olsa, u holda ish beruvchi ushbu amaliyotning "ishga aloqador" ekanligini va "tadbirkorlik zarurati"ga mos kelishini isbotlashi shart boʻladi. Ish beruvchi buni isbotlab bera olgan taqdirda ham, agar u oʻzining tadbirkorlik ehtiyojlarini qondira oladigan, kamroq kamsituvchi muqobil variantni (muqobil usulni) joriy etishdan bosh tortgan boʻlsa, baribir javobgarlikka tortilishi mumkin.

Bilvosita kamsitish (disparate impact) boʻyicha javobgarlik sunʼiy intellekt (SI) kontekstida yaqqol jozibadorlikka ega. SI tizimining niyatini (qasadini) aniqlash qiyin yoki imkonsiz boʻlishi mumkin boʻlsa-da, uning yakuniy natijalarini kuzatish juda osondir. Shunga qaramay, olimlar bilvosita kamsitish mexanizmi SI orqali yuzaga keladigan kamsitishlarga qarshi kurashda samarasiz boʻlishi mumkinligidan xavotir bildirmoqdalar. Birinchidan, isbotlash majburiyatini agʻdarish tizimi "vositali (proksi) kamsitish"ni (proxy discrimination) samarali cheklay olmasligi mumkin, chunki ish beruvchilar SI tizimi "tadbirkorlik zarurati"ga asoslangan omillarni optimallashtirish uchun ishlab chiqilganini koʻrsatib bera oladilar. SIDan foydalanish hamma joyda ommalashib borayotgan bir paytda, SISiz ishlaydigan tizim ham ish beruvchining qonuniy tadbirkorlik ehtiyojlarini xuddi shunday adekvat darajada qondira olishini sudda isbotlash qiyin kechishi mumkin.

Ikkinchidan, bilvosita kamsitish (disparate impact) doktrinalari konstitutsiyaviy jihatdan mustahkam asosga ega boʻlmasligi mumkin. 2009-yilda Oliy sud "Richchi" (Ricci) ishida kamsitishga qarshi qonunchilik rejimlariga rioya qilish va ularni buzish oʻrtasidagi juda nozik chegarani belgilab berdi. Ushbu ishda shahar ma'muriyatining oʻt oʻchiruvchilarni lavozimga koʻtarish boʻyicha oʻtkazilgan imtihon natijalarida jiddiy irqiy tafovutlar (nomutanosibliklar) aniqlangani sababli, bilvosita irqiy kamsitish uchun javobgarlikka tortilishdan qoʻrqib, ushbu imtihon natijalarini bekor qilish (hisobga maslik) toʻgʻrisidagi qarori muhokama qilingan edi. Shundan soʻng, asosan oq tanli oʻt oʻchiruvchilardan iborat guruh shaharni va EPC (Teng himoya qilish bandi) asosida sudga berib, natijalarni bekor qilish haqidagi qaror qasddan qilingan (toʻgʻridan-toʻgʻri) kamsitish ekanligini taʼkidladi.

Xulosa. Tahlil qilingan toʻrtta asosiy qonunchilik metodologiyasi - taqiqlash, jarayonni, kirish maʼlumotlarini va chiqish natijalarini tartibga solish - sunʼiy intellekt keltirib chiqarayotgan huquqiy boʻshliqlarni toʻldirishga qaratilgan turli instinktlarni aks ettiradi. Maʼlumotlar

to'plamidan irqiy yoki jinsiy belgilarni shunchaki olib tashlash (kirishni tartibga solish) vositali (proksi) kamsitishning oldini ololmasligi, shuningdek, SI dan foydalanishni mutlaqo man etish (taqiqlash) innovatsiyalarni bo'g'ib qo'yishi amaliyotda yaqqol namoyon bo'lmoqda. Shu sababli, qonunchilik harakatlarida SI tizimlarining yakuniy oqibatlarini tekshirishga qaratilgan chiqish natijalarini tartibga solish (output-based regulation) usuli eng yetakchi va istiqbolli yechim sifatida ommalashmoqda.

Pirovardida, professor Lourens Lessig ta'kidlaganidek, kiberfazo va SI huquqini tartibga solish usullari bizga "real makon huquqi" haqida, ya'ni insonlar tomonidan qabul qilinadigan qarorlardagi subyektiv tarfkashliklarni ham qanday isloh qilish kerakligini o'rgatadi. Kelajak huquqi rasmiyatchilik jihatidan neytral ko'ringan, ammo mohiyatan tizimli tengsizlikni kuchaytiruvchi algoritmlarni ham, insoniy tuzilmalarni ham qat'iy nazorat qila oladigan yangi adolat standartlarini (masalan, algoritmik audit, VRS va tushuntirish huquqi) qonunchilikka muhrlashi shart. Aks holda, o'tmishdagi ijtimoiy adolatsizliklar va kamsitishlar sun'iy intellekt tomonidan "obyektiv qonuniyat" sifatida kelajak raqamli sivilizatsiyasiga ko'chirib o'tkaziladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. United States v. Meta Platforms, Inc., No. 1:22-cv-05187 (S.D.N.Y. filed June 21, 2022).
2. Ricci v. DeStefano, 557 U.S. 557 (2009).
3. Students for Fair Admissions, Inc. v. President & Fellows of Harvard College (SFFA), 600 U.S. 181 (2023).
4. Civil Rights Act of 1964, Title VII, 42 U.S.C. § 2000e et seq.
5. Fair Housing Act, 42 U.S.C. §§ 3601–3619.
6. The Fourteenth Amendment to the U.S. Constitution — Equal Protection Clause (EPC).
7. European Union Artificial Intelligence Act (EU AI Act), Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council.
8. Packer, Herbert L. (1964). "Two Models of the Criminal Process". The Yale Law Journal, 73(1), 1-68.
9. Lessig, Lawrence (1999). Code: And Other Laws of Cyberspace. New York: Basic Books.
10. Easterbrook, Frank H. (1996). "Cyberspace and the Law of the Horse". University of Chicago Legal Forum, 1996(1), 207-216.
11. Bathaee, Yavar (2018). "The Artificial Intelligence Black Box and the Failure of Intent and Causation". Harvard Journal of Law & Technology, 31(2), 889-938.

12. Huq, Aziz Z. (2019). "A Right to a Human Decision". *Virginia Law Review*, 105(3), 611-688.
13. Stuntz, William J. (1992). "The Political Constitution of Criminal Justice". *Harvard Law Review*, 105(4), 781-842.
14. Delmas-Marty, Mireille (1992). "The Concept of Order and the Anatomy of an Investigation: Towards a General Theory of the Criminal Process". *Legal Studies*, 12(3), 260-269.
15. Twining, William (2006). *Rethinking Evidence: Exploratory Essays*. Cambridge University Press.
16. LaFave, Wayne R. (1971). "Substance and Procedure in Criminal Law". *Michigan Law Review*, 70(1), 1-42.
17. Posner, Richard A. (1981). "The Exclusionary Rule and Deterrence: An Economic Analysis". *The University of Chicago Law Review*, 48(4), 817-836.